

ნეოკეინსური ეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელების ძირითადი გზები საქართველოში

კობა აბლოთია, სტუ-ს დოქტორანტი

Резюме

В статье передается появление Кеинсианского экономического подхода в США и остальном мире; говорится о его преимуществе и безальтернативности, а также об усилении эффективного государственного экономического вмешательства ради улучшения благосостояния Грузинского государства.

Ключевые слова: кеинсианизм, некеинсианизм, налоговая терапия, мультипликатор, гос. Вмешательство, инфляция, занятость.

საკვანძო სიტყვები: კეინსიანიზმი, ნეოკეინსიანიზმი, „საგადასახადო თერაპია“, მულტიპლიკატორი, სახელმწიფო ჩარევა, ინფლაცია, დასაქმება.

ჯერ კიდევ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენამდე დაიწყო ფიქრი იმის შესახებ, თუ რა გზით უნდა გარდაქმნილიყო მისი ეკონომიკა „სოციალისტურიდან“ საბაზროზე. ასეთი არც თეორია, მითუმეტეს მექანიზმი არ არსებობდა. ჩვენი აზრით ყველაზე გამართლებული უნდა ყოფილიყო კეინსიანური მიდგომა - იმ პირობებში თუ იქნებოდა მშვიდობა, მოხდებოდა ქონების პრივატიზება, ვალუტის შემოღება, გადასახადების მინიმიზაცია და ა.შ. 90-იან წლებში სახელმწიფოს მიერ გატარებულმა ამ ღონისძიებებმა, რომელსაც „საგადასახადო თერაპიას“ უწოდებენ. (ე.წ. ლაფერ-კეინსიანური სინთეზი.) დადებითი შედეგი გამოიღო, მიუხედავად მისი „შეზღუდული“ გამოყენებისა-მისი წინააღმდეგი იყო სსფ. (არგუმენტი-აშშ-ის პრეზიდენტის რეიგანის მიერ 1981 წელს „ეკონომიკის გაჯანსაღების საგადასახადო აქტით“ შემცირებული საგადასახადო ნაკვეთების შემოღების შემდეგ ბიუჯეტის დეფიციტი არ შემცირდა. თუმცა აშშ-ის და საქართველოს გარდამავალი ეკონომიკის შედარება გულუბრყვილობაა) გადასახადების შემცირებამ გაზარდა შემოსავალი 1997 წელს. ლუდზე გადასახადის დაწევამ 100-დან 15% მდე -შემოსავალი 26,4%-ით, ზოგი საქონლის იმპორტზე 12% გადასახადის 5%-მდე აწევამ - 34,6% შემოსავალი და სხვა. ამ მიდგომას მეტი ეფექტი ექნებოდა უფრო ფართო მასშტაბით რომ გამოეყენებინათ. აღსანიშნავია მაშინდელი მმართველი გუნდის პოლიტიკური ნება, რომლის გარეშეც არაფერი გამოვიდოდა, რაც დადასტურდა 1999-2003 წლებში, -შეიცვალა გუნდი, შედეგი გაუარესდა, რამაც გამოიწვია ვარდების რევოლუცია.

პირველად კეინსიანური მიდგომა გამოიყენა პრეზიდენტმა რუხველტმა აშშ-ში, „დიდი დეპრესიიდან“ ქვეყნის გამოსაყვანად. უმუშევრობამ 14 მლნ-ს

მიალნია. მის აღმოსაფხვრელად, პროფ. კეინსის რჩევებით გაზარდეს სახელმწიფო ხარჯები, გაიკა იაფი კრედიტები და ა.შ. ასევე იმოქმედა მულტიპლიკატორის ეფექტმა და შედეგად ეკონომიკა „შეინჯღრა“ და გამოცოცხლდა, უმუშევრობა შემცირდა. ომის დაწყებამ კიდევ უფრო გაზარდა სახელმწიფო ხარჯები და უმუშევრობა „მოისპო“.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ, რიგ ქვეყნებში საკითხი ასე დადგა: სახელმწიფო ჩარევით კი არ უნდა გამოვასწოროთ, ან შევინარჩუნოთ ეკონომიკური მდგრადობა, არამედ კიდევ უფრო განვავითაროთ იგი, ანუ გამოჩნდნენ ახალი კეინსიანელები ანუ ნეოკეინსიანელები. ნეოკეინსიანური ეკონომიკური მიდგომა მთელ მსოფლიოს მოედო.

დამარცხებულ გერმანიაში ადენაუერის მთავრობამ მარშალის გეგმის ხელშეწყობით, ენერგიული ღონისძიებების განხორციელებით, რომელიც მოსახლეობისთვის 20-20 მარკის დარიგებით დაიწყო... მიალია იმას, რომ 1955 წელს გფრ. ევროპაში მეორე ადგილზე გავიდა წარმოების მხრივ.

ასევე დამარცხებულ იაპონიაში მთავრობის ქმედებებით მიღწეულ იქნა შთამბეჭდავი შედეგები. მათ პირველი ინვესტიციები განახორციელეს მძიმე მრეწველობაში. (შავი მეტალურგია), ხოლო 50-იანი წლების ბოლოდან მანქანათმშენებლობაში. მოგვიანებით ელექტროტექნიკის წარმოებაში და ა.შ.

ნეოკეინსიანური მიდგომა განხორციელდა მრავალ ქვეყანაში სადაც ომი საერთოდ არ ყოფილა. ასეთ შემთხვევებში მთავრობები ახდენდნენ ეკონომიკის დივერსიფიკაციას და რესტრუქტურზაციას- ხდებოდა ქვეყნის დარგობრივი პრიორიტეტების განსაზღვრა. განვითარებადი ქვეყნები ჯერ აწვითარებდნენ მსუბუქ მრეწველობას, კვების მრეწველობას, სოფლის მეურნეობას, სანედლეულო დარგებს და ა.შ. მერე ინვესტიციების „გადამისამართება“ ხდებოდა მანქანათმშენებლობაში, ელექტრო-ტექნიკურ მრეწველობაში, კომპიუტერულ ტექნოლოგიებში... დროთა განმავლობაში პრიორიტეტები იცვლებოდა მაგ: ჩინეთში ჯერ პრიორიტეტული იყო სოფლის მეურნეობა, კვების მრეწველობა, შემდეგ 1990-2000 წლებში პრიორიტეტული იყო მანქანათმშენებლობა, შემდეგი ეტაპი ახლა ხორციელდება-პრიორიტეტულია მიკროსქემები, კომპიუტერული ტექნოლოგიები, კოსმოსის ათვისება...

ასეთივე სიტუაცია იყო ინდოეთში, სამხ. კორეაში, სადაც რომ არა სახელმწიფოს აქტიურობა არაფერი იქნებოდა. საინვესტიციო ნაკადები იმდენად ბევრი და მძლავრი იყო, რომ სახელმწიფოს უხდებოდა კვოტების შემოღება.

ნეოკეინსიანური ეკონომიკური პოლიტიკის ევ-

როპული თვალსაჩინო მაგალითია თანამედროვე ირლანდია. 80-იან წლებში აქ მშპ 1 სულზე იყო 60%-ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებელთან შედარებით, ექსპორტი 10, 5 მლრდ. (50% მშპ) ინფლაცია 11%., 1987 წლიდან სახელმწიფომ შეამცირა ბიუჯეტური ხარჯები, გამოცხადდა საგადასახადო ამნისტია... ძირითადად რეფორმები 3 მიმართულებით წარიმართა. 1) ფისკალური სტაბილიზაცია. 2) ღია ვაჭრობა და ინვესტიციების მოზიდვა. 3) აქტიური სტრუქტურული რეფორმები. ყველაფერი ამის შედეგად 90-იანი წლების ბოლოს ექსპორტი გაიზარდა 81, 2 მლრდ-მდე (70% მშპ) მშპ 1 სულზე გაიზარდა 90%-მდე, ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებელთან შედარებით. მნიშვნელოვნად დაიწია ინფლაციამ.

ფინეთი- ამ ქვეყანაში სახელმწიფო ქმნის შიდა ინვესტიციების არაჩვეულებრივ კლიმატს-ის მთელი ინვესტიციების 90%-ია. შედეგად ვითარდება მაღალტექნოლოგიური წარმოება-ძირითადად ფიჭური კავშირი, ასევე მაღალ დონეზე აყვანილი ტრადიციული საქმიანობა, ხე-ტყის გადამუშავება და ა.შ.

შვედეთი- აქ სახელმწიფოს ჩარევა ყველაზე მაღალია მთელს ცივილურ მსოფლიოში. ის ამას ანხორციელებს ძირითადად ბიუჯეტის მეშვეობით-რატქმუნდა შეინიშნება ნეოკეინსიანური „ეფექტიანი მოთხოვნისა“ და დასაქმების მაღალი დონის შენარჩუნება, ასევე ინფლაციის შეკავება.

ზოგადად ევროკავშირის ქვეყნების მთავრობების ეკონომიკურ მიდგომაში ორი ძირითადი ასპექტია: 1) მაკრორეგულირება (საგადასახადო-საბიუჯეტო და ფულად-საკრედიტო ინსტრუმენტები) და 2) ინდუსტრიული პოლიტიკა- მიმართული ეკონომიკის სტრუქტურული გარდაქმნებისაკენ.

კიდევ ერთხელ აშშ-ზე. 70-იანი წლებიდან თითქოს კეინსიანშიზში შეიცვალა „მიწოდების თეორიის“ ეკონომიკური პოლიტიკით. უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ მიდგომაში მთავარია გადასახადების დაწევა, რომელიც ასევე მნიშვნელოვანია კეინსიანშიზში. ის „მწარმოებელთა სტიმულირებიდან გამომდინარე ინვესტაციების შემოსავლების ზრდას, რაც შესაბამისად ინვესტაციების ხელფასების ზრდას, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას და ა.შ. მოქმედებას იწყებს მულტიპლიკატორის ეფექტი, რაც იმას ნიშნავს რომ გაიზარდა ეფექტიანი მოთხოვნა, რაც უზიძგებს მწარმოებლებს წარმოების ზრდისკენ... ერთი სიტყვით „გადასახადების დაწევა“ -ეს არის 2 მოპირდაპირე მხრიდან დანახული ერთიდაიგივე მომენტი, რომელიც ამ მხარეებს აერთიანებს და გარკვეულწილად ერთი მთელის ორ შემადგენელ ნაწილს ხდის. ასე რომ აშშ-ის მთავრობა არსად არ წასულა კეინსიანური მიდგომიდან, უბრალოდ მეორე მხრიდან შეხედეს თავის ეკონომიკას. სხვათაშორის არც მონეტარული პოლიტიკა- ფულის მასის და ფულის მასით ინფლაციის რეგულირება, „მართვა“ - ესეც ზოგადად სახელმწიფო ჩარევაა, გარკვეულწილად „ მონეტარიზმი“ კეინსიანშიზის, როგორც უდიდესი მიმდინარეობის ერთ-ერთი დიდი ასპექტია, რომელიც

მოგვიანებით იქნა „აღმოჩენილი“ ფრიდმანის მიერ, შეიძლება მომავალში სხვა ასპექტებიც იქნეს გამოვლენილი, მაგრამ „სახელმწიფო რეგულირებას“ ანუ კეინსიანშიზს დიდი გავებით ვერსად ვერ გაექცევა.

ნეოკეინსიანური ეკონომიკური მიდგომების გამოყენება ხდებოდა და ხდება ლათინური ამერიკის ქვეყნებში. მაგ: ჩილე 70-იანი წლები, მექსიკა 80-იანი წლები. არგენტინა 90-იანი წლები.

ცალკე აღსანიშნავია პოსტკომუნისტური ქვეყნები, სადაც სახელმწიფოს ჩარევა 100% იყო. რამდენადაც სახელმწიფო ცუდი მენეჯერია და სხვა მიზეზებთან ერთად აქ ფეხი მოიკიდა ნეკროეკონომიკამ, რომელიც ტვირთად აწვა ვიტაეკონომიკას- საბოლოოდ ამ ქვეყნების ეკონომიკები ჩამოიშალა. 90-იან წლებში გაჩნდა მათი საბაზრო რელსებზე გადასვლის 2 მიდგომა: „შოკური თერაპია“ და „გრადუალიზმი“. რიგი მიზეზების გამო საქართველო იძულებული იყო „ შოკური თერაპიის“ გზით წასულიყო. რაც გულისხმობს უმოკლეს ვადებში რადიკალური გარდაქმნების მაქსიმიზებას, რომელთა შორის უმთავრესი გამიზნულია უზრუნველყოს ბიუჯეტის დეფიციტის ლიკვიდაცია.

დღევანდელ საქართველოში სახელმწიფო ჩარევა დიდია, მაგრამ საკმაოდ არაეფექტიანი, ჩარევა უნდა იყოს ოპტიმალური, ქმედითი.

ვარდების ხელისუფლების ჩარევა თითქოს ქმედითი იყო, მოხდა სახსრების მობილიზება ბიუჯეტში. (10-ჯერ გაიზარდა), დაიწია გადასახადებმა, მოხდა სტრუქტურული ცვლილებები, ინვესტირება ხდებოდა ინფრასტრუქტურულ პროექტებში... მაგრამ იყო მრავალი შეცდომა. მაგ: წნეხი ბიზნესზე, ელიტური კორუფცია და სხვა. დღევანდელი მთავრობის პირობებში სიყუაცია სხვანაირია. ეკონომიკური ზრდის ტემპები შემცირდა, მაგრამ არ არის წნეხი ბიზნესზე. თავიდან დაბნეულობა იგრძნობოდა, მაგრამ მათ გამოაცოცხლეს ინფრასტრუქტურული პროექტები, ავტობანების მშენებლობა, „ანაკლიის პორტი“, „ძველი თბილისი“... მოხდა არც ისე ეფექტიანი ინვესტირება სოფლის მეურნეობაში. სოციალური და ჯანდაცვის ხარჯები მნიშვნელოვნად გაიზარდა და ბიუჯეტის მესამედი შეადგინა. ნეგატიურ მოვლენად შეიძლება შეფასდეს „პარაზიტული დასაქმების“ მომენტები.

საბოლოოდ მთავრობის ეფექტიანი ჩარევის გარეშე საქართველო წინ ევროატლანტიკურ სივრცეში ვერ წაიწევს. ნეოკეინსიანურ ეკონომიკურ მიდგომას ალტერნატივა არ აქვს. მთავარია იყოს მთავრობის პოლიტიკური ნება, შეიკრას პროფესიონალ მმართველთა გუნდი და ეკონომიკა წინ წაიწევს. შეიქმნება სამუშაო ადგილები, დასტაბილურდება ლარი. დარწმუნებული ვართ, რომ ასეთ პირობებში საქართველოში შეიქმნება „ საშუალო ქართველის“ მძლავრი ფენა და საერთოდ გაძლიერდება „მეპატრონეთა“ მდგომარეობა, რომელიც პერსპექტივაში ქვეყანას უპატრონებენ და წინ წაიყვანენ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ასათიანი რ. საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე. თბ. 1997წ.
2. ასათიანი რ. საქართველოს ფინანსური კრიზისი და ტრანზიტული პროცესების მაკროეკონომიკური რეგულირება. თბ. 2005 წ.
3. კაკულია მ. ეკონომიკური ზრდის შენელება საქართველოში: პოლიტ-ეკონომიკური ასპექტი ექსპერტის აზრი, N9, თბ. საქ. სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი. 2013წ.
4. პაპავა ვ. არატრადიციული ეკონომიკა თბ. 2011წ.
5. პაპავა ვ. საქართველოს ეკონომიკა თბ. 2015წ.
6. Papava V. Georgia's Macroeconomic Situation before and after the rose revolution N4. 2005w.
7. Скидельский Р. Кеинс: возвращение мейера Москва: 000 Юнайтед Прессю. 2011w.
8. Худокормов А. Фетисов Г. мировая экономическая мысль: сквозь призму веков.